

Första söndagen i Advent

TEXT: LUK. 4:16–18

Under tiden 10–17 nov, för cirka 3 veckor sen, hölls den så kallade u-landsveckan i Sverige. Temat var »Frihet åt förtryckta«. Stor gul affisch i hela riket. En biblisk text, en enda: Luk 4:16–18, Jesu predikan i Nasarets synagoga, där han startar med att läsa en text, en mycket revolutionerande text från Jesajas bok:

»Herren ... har sänt mig till att förkunna glädjens budskap för de fattiga, predika frihet för fångar, syn för blinda, ja ge de förtryckta frihet ... och kungöra ett nådeår från Herren.«

Det har fallit sig så, att just denna text var predikotext i förrgår, på Första söndagen i Advent. Det blir lite mindre uppskakande i den svenska evangelieboken genom rubriksättningen, först över dagen: »Herren kommer i sin kyrka«, dels över själva texten: »Ett nådens år från Herren« (det är helt klart att det är fråga om *kyrkoåret* som börjar på Första söndagen i Advent i kyrkan). Det blir ännu tydligare i högtidsbönen för dagen: »Vi tacka dig, att du under detta nya kyrkoår kommer till din församling, i ditt ord och dina sakrament (och *där* ge förtryckta frihet, blinda syn osv.). Är inte detta att stänga in det revolutionerande budskapet i kyrkan? När jag svarar på den frågan, ska jag tala om något helt annat, ett minne, på ett sätt ett »adventsminne«.

För ett par decennier sen gav en av våra högsta ämbetsmän ut sina memoarer. Den handlar om regeringskrisen, krigsutbrott m.m. – allt glömt. Men mannen hade växt upp i en småländsk socken och kom också ihåg konkreta händelser från sin barndom, han var prästson, fjärrad från sin miljö andligen men full av respekt för människorna i pastoratet.

Ett minne handlade om en dräng i socknen och hans inköpsresa till stan före jul, en och en halv sida, det enda jag minns – jag glömmer det aldrig. Lantarbetaren, den unge drängen, var fattig men hade flera barn, det var julaftons morgon och hans barn hade inga julklappar. Då gick han upp till jordägaren och bad om förskott på lönen – och det fick han – spände på sig skidorna och skidade in till stan: med en säck, fylld med små julklappar, på ryggen for han hem. Det hade då mörknat

Predikan hölls den 3 december 1974 vid en gudstjänst en tisdagskväll i Bosebo kyrka på Kulturen i Lund. Den 9 september detta år utkom Wingren med boken *Credo*.

redan, men det var stjärnklart och vit snö låg över isen på sjön, han ville hem medan barnen var vakna – han tog vägen över sjön, den var kortare. Mitt ute på sjön brast isen, han hade tunga skor och skidorna var fastspända.

Det kom inga julklappar på julafton. Men när det ljusnade på juldagsmorgonen och när man hittade vaken, såg man hur han hade kämpat. Julklapparna hade han genast kastat ifrån sig, de låg torra och fina, en trähäst, en docka ..., men närmare vaken låg klockan, kniven, som han hade huggit i iskanten med, och – en stor börs, med några kronor i, det hade blivit över efter inköpet, en sån där börs med metallbygel som man knäpper igen med en smäll: de här sakerna kunde familjen behöva, hade han tänkt.

Även denna gång blev det givetvis »en ljuvlig vår« efter vintern. Vid islossningen flöt kroppen upp, blev jordfäst i laga ordning och begravd på socknens kyrkogård. Då var den unga änkan redan anställd i köket på en större gård och barnen var utplacerade som fosterbarn på andra gårdar. De hade det kanske inte dåligt men familjen var sprängd. Man kan se dem framför sig, när de möts på kyrkogården denna vårdag. Var och en berättar hur han har det. Förmodligen var julklapparna då allt de hade.

Där slutar historien. Men jag är inte säker på att den slutar. I vardagslivet är vi ofta med om att en hand räcker ut och stöder, eller att en annan tjänst blir gjord och den som ger hjälpen lysas ibland upp av ett leende, ett leende som förskönar även i ett annars grovt och fult ansikte: varifrån kommer ljuset i ögonen? Nästan alla leenden har lidits fram av någon. Vad vart det för barn av dessa, som fick julklapparna en dag för sent, hurudana blev de som vuxna? Ja, inte: vad fick de för jobb?, det kvittar ju egentligen: hjärtats adel finns i alla yrken och beräknande egoister finns i de högsta ämbeten, de kalla typerna – men vad blev det för människor av dem, dessa som fick bära trähästen och dockan vidare, som gåva från en vak, och som visste: i den sista minuten ville Han, som drunknade, ge detta till mej, till mej personligen. Det finns ingenting i samhället som kan ersätta detta, ingen socialvård, ingen standardhöjning, ingen ekonomisk vinning, ingenting ger grundtrygghet som detta, att ha fått en annan människas omsorg, personligen. Och: ingenting har på djupet en sådan social effekt som detta: att veta att en annan människa har levat och dött för mig. De som har detta »minne«, de kan till en tid bli såna där som roffar åt sig men de kan det inte i längden: de måste leva för andra. Och de kommer aldrig undan frågorna: vad lämnar jag kvar åt andra, på is-kanten, när jag släpper taget en gång och blir begravd? Finns där något efter mig som gläder, gläder, en annan människa?

Vi skall inte göra händelsen med drängen på julafton till ett undantag! Vi lever alla i hans situation. Det finns någon som väntar på vår handling, det gäller om varje människa. Att leva för andra är ett svårt företag. Vi kan ju pröva, det här kyrkoåret, om det kan ligga något i de saker som Kristus lämnade kvar när han drunknade. Han var också i en vak, nämligen, i Getsemane, på Golgata, och på iskanten – här i kyrkan, i världen – ligger något kvar efter honom, ordet och syndernas förlåtelse, dopet, bröd och vin. Det är mer i det än man först anar, liksom det var mer i trähästen och dockan än vad som syntes för ögat: det var en hel Närvaro av en Människa, i detta, dold i detta.

Nu skulle ju den här kvällen i Bosebo kyrka dels vara uppbygglig och dels sluta med en aftonbön, var det sagt. Då kunde väl talaren ha låtit bli den långa historien om drängen? Nu ska man tänka på den hela kvällen!

Så reagerar vi därför att vi tror att drunkning är en särskilt svår död. Men vi ska alla dö, många människor på sjukhus har en värre död än han. I en vak är man aktiv och kämpar på, så länge man har medvetande och då tänker man på aktiviteten – och när medvetlösheten kommer (ganska snart i isvatten!) då sjunker man liksom mot mjuka kuddvar, i en »famn så len«, säger många som har varit med. Till dessa många hör jag själv förresten: jag är fiskad upp, helt medvetlös, ur en isvak; min räddare, en stark och klok karl, tog mig efteråt genast i fötterna och skakade mig, inne i hamnen, med huvudet neråt, så att det kalla vattnet skulle rinna av mig. Det såg fantastiskt ut sa mina kamrater, som var ögonvittnen: »Stel som en lutfisk var du, när han vände på dej!« Själv vet jag intet om detta, jag vaknade flera timmar efteråt i min säng, nerbäddad med heta krus på alla sidor – och omkring mig stod en belåten och leende familj. Glimtar minns jag från kampen i vaken – och alls inga obehagliga glimtar. Den dagen hade döden varit lätt, om den hade blivit mig förunnad.

Nej, vi skall inte ömka drängen. Han hade gjort sitt. Han skulle – om han ville bruka ett så högtidligt tal – kunna säga till oss: »Gråten icke över mig utan gråten över eder själva och över edra barn!« Han är just en uppbygglig människa och jag skall också läsa en aftonbön, såsom lovat var; jag väljer en psalm som nästan aldrig sjunges, nr. 450, den är fylld av romantiska och söta uttryck – en psalm av Jacob Tegengren. Man kan knappast läsa den förresten, så insmickrande ljuv är den i tonen. Att vi i kväll kan läsa denna psalm som vår aftonbön, det är en gåva till oss från drängen i vaken, den handlar om honom, den är hans, tror jag: han ger mærg av sin mærg åt alla de söta orden.

Han svor förmodligen ibland, han la in snus i mun, han borstade säkert aldrig tänderna och han sa aldrig till någon: »Jag älskar dig« (så uttryckte man sig inte i hans klass). Men även en robust lantarbetare kan i själen ha skikt av sällsam vekhet, särskilt när han, strax före insomnandet, tänker på sina barn (de som nu väntar på julklappar). Jag läser Tegengrens psalm långsamt, så att vi hinner tänka både på honom, däruppe i julkvällen, och på det som väntar var och en av oss – och vi känner, tror jag, hur trygga vi är, vad som än händer oss.

Det var en stjärnklar julafton, när han gav sig iväg, ut på isen, det sista han såg var förmodligen stjärnor.

Somnar jag in med blicken fäst
På stjärnornas strålande skara,
Drömmer jag stundom min själ är gäst
Hos Gud i hans himlar klara.
Evige Gud, hos dig är bäst
För sorgsna själar att vara.

Milt är ditt öga och djupt dess sken,
Famnar i kärlek världen.
Trött är min själ; i din famn så len
Lyft den, o Gud, och bär den.
Lyft den till dig och söv den sen
Stilla till ro på färden.

Söv den i sömn på den färd som går
Fram genom dödsrikets dalar,
Där det isande mörkret rår.
Du som vart kval hugsvalar,
Väck den sedan till ljuvlig vår
I dina ljusa salar.¹

Amen.

¹ Sv. Ps. 450 i 1937 års psalmbok